

ORADEA-MARE (N.-VARAD)
29 maiu st. v.
10 iunie st. n.

Ese in fiecare duminică
Redacțiunea:
Strada principală 375 a.

Nr. 22.

ANUL XXX.
1894.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.
Pe $\frac{1}{4}$ de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei.

B a s m u l.

(Cetit de autorul in ședința dela 9/21 aprilie an. c. din sesiunea generală a Academiei Române.)

Basm, uneori *băsmu* (plur. *basme* și *basmuri*), s. n.; conte populare, conte bleu, conte féerique. Ramura cea mai importantă din literatura poporană a ori-cării națiuni, *basmul* pentru români in parte este cel mai bogat izvor de credințe séu noțiuni mitologice și de date lingvistice, astfel că «Etymologicum Magnum Romaniae» e dator a da acestui cuvânt un loc de onóre cu totul excepțional, cu atât mai vértos că originea și natura *basmului* sânt până acum niște enigme, pe cari știința contimpurană, in loc de a le limpedi, le-a inmultecat și mai mult prin fel de fel de teorii subiective: ba teoria cea solară a lui Max Müller, ba teoria cea meteorologică a lui Adalbert Kuhn, ba teoria cea de migrațiune din India a lui Benfey, ba teoria cea animistică a lui Tylor, ba câte altele, toate aprópe de o potrivă false.

Cea din urmă adunare sistematică de *basme* in literatura europénă in genere a fost acea germană a fraților Grimm la 1812; tot doi frați germani, Artur și Albert Schott, au publicat nemțesce la 1845 prima colecțiune, și o colecțiune fórte seriósă, de *basme* române in specie, adunate anume in Banat. Româneșce inse ni se pare că nu s'a dat la lumină nici un *basmu* până la 1862, când Filimon scóse pe «Românul năsdřavan» in diarul «Țeranul Român». De atunci colecțiunile s'au inmultit și se inmultesc mereu, bune și mediocre:

Fundescu (1867), N. D. Popescu (1874—85), D. Stănescu (1885), Hinișescu (1879), Sbiera (1886), Pop Reteșganul (1882—88) și alții, iar in fruntea tuturor, ca adevărați maestri: Petre Ispirescu și Ion Créngă. In acest mod noi avem deja destule specimene din Țera-Româneșcă, din Moldova, din Bucovina, din Ardeal și din Banat, ba încă și dela Macedo-români, grația mai ales lui dr. Obedenaru.

EX-IMPÉRĂTESA EUGENIA.

Cuvântul nostru *basmu* este de origine slavică, inse numai ca material brut.

Românii imprumutară pe calea cărturaréscă pe paleo-slavicul *BASNĀ*, «fable» care nici odată nu insemnéază la Slavi *basmul* propriu đis, «conte», ceea ce se chiamă ruseșce «SKAZKA», poloneșce «bajka», bohemeșce «bágka», bulgăreșce și sërbeșce «prikazka». In limba literară, sub formele *basnă* și *basnu*, cuvântul cel paleo-slavic a păstrat la noi totdeauna sensul seu primitiv de «fabulă» séu «apolog» cu nuanța cea obicinuită de «minciună».

Bună-óră:

Noul Testament 1648, Epist. Petri II, I, 16:

...nu îm-	... non e-
blând după	blând după
basne cu	basne cu
măestrii am	fabulas se-
arătat voao..	cuti notam
	fecimus vo-
	bis...

Biblia Șerban-vodă, 1688, Sirach XX, 21:

Omul fără har, basnu	Homo sine gratia, fabula
fără vréme...	intempestiva...

Cantemir, Chron. I p. XLII, LXV:

... nu istorie, ce basne..	... non historiam, sed fabu-
	lam...

Acelaș, Ist. Ieroglif, (MSS. in Acad. Rom.) p. 206 a: «la viclian parola dumneđeescă și basna poeticăscă, tot o cinste au...»

Miron Costin, Letop. I p. 59: «Acea Alexandrie minciunosă ce-i pe limba românescă, plină de basne...»

Țichindeal, Fabule 1814 p. 133: «Așă dară ne invătă pe noi această basnă, că nēmum omenesc nu pōte fi norocos fără stăpânire...»

A. Pann, Povestea vorbeii:

Câte basne firoscōșii
Undeva spunea 'n vilég,
Și eu ca năbădăioșii
Alergam s'ascult cu drag...

Ibid. 175:

Neputēnd să se 'nțelégă,
In véc nu se mai impac,
Ajung judecāți să tragă,
De basnu 'n lume se fac...

Filimon, Ciocoi vechi p. 236:

— Ce spui tu mē, Tomo! exclamară ciocoi cu mirare; sūnt astea adevērate?

— Adevērul curat, fraților.

— Bree! dar asta sēmēnă a basnu...»

v. *Basnă*.

Pe acest *basn* graiul poporan l'a prefăcut foneticește in *basn* și i-a dat sensul precis de «conte», făcēndu-l astfel să nu se mai confunde cu noțiunea de «fable» și mai cu sēmă cu cea de «mensonge», căci țēranul, după cum vom vedē mai la vale, crede in posibilitatea și chiar in realitatea celor povestite in *basme*, incāt pentru dēnsul *basmul* e departe de a fi minciună, iar cānd recunōșce și el că e micuună, atunci nu este *basn* țēranesc, ci *basn* din lume, ca in orația de nuntă din Ialomnița:

Poftiți de 'nchinați odată,
Ve udați gura căscată,
Ș-o treceți din mână 'n mână,
Să ne dați pe acea țină,
Ca s'o ducem la 'mpēratul
Și să contenim tot slatul;
Nu gāndiți că vorbim glume
Ori niscăi *basme* din lume...

(G. D. T., Poes. pop. 172.)

Din dată ce nu-i vine a crede intr'o narațiune ce i se presintă sub numele de *basn*, țēranul caută a-i da un epitet, prin care s'o inlătore din sfera *basmelor* propriu dișe. Așă este *basmul* cu cocoșul roșu, numele unei glume copilăreșci ajuns a fi o locuțiune proverbială cu sensul de o flecăriă fără sfērșit (v. *Cocoș*.) Astfel e, mai cu deosebire, așă numitul *basn* cu minciunile, al căruia ēnsuș numele arată că pentru popor celelalte *basme* nu sūnt de loc cu minciuni. In acel *basn* cu minciunile (Fundescu, p. 93) un herghelgiu își perde herghelia intr'un dovléc séu intr'un pepene și o tot căută insedar trei dișe, apoi pe capul unei albine, injugate la plug cu un bou, creșce un nuc etc., adevă nu se povestesc lucruri supra-naturale, ci se indrugă niște absurdități, iar poporul face totdeauna o mare deosebire intre supranatural și intre absurd. In absurd el nu crede, in supranatural — da.

Transițiunea logică a paleo-slavicului basni »fable» la românul *basn* »conte» se esplică prin strīnsa intrudire a ambilor genuri de narațiune. Latineșce ca și greceșce, ele purtau unul și acelaș nume: fabula, μῦθος. Fabula nici nu este alt ceva decāt o aplicațiune didac-

tică séu etică a particularității luate din *basn* ca dobitōcele ca și ómenii, adevă este un produs al *basmului*, o micșurare a lui, «o fabella» din «fabula», după cum o și numeșce Quintilian: «Aesopi fabellas, quae fabulis nutricularum proxime succedunt» (Inst. I, 9). Este probabil că din latinul fabula Romānii, după legile fonetice cunoscute, își vor fi format din capul locului faură, care inse ciocnindu-se la noi cu omofōnele faur »ferar» și faur »februarie», a căutat să dispară din graiu, inlocuindu-se mai tārđiu prin *basn* și prin poveste, cari nu provocau nici o confusiune.

Sinonimul poveste, intrebuintat mai cu deosebire in Moldova, este de asemenea paleo-slavic: povestă; la Slavi inse el insemnēză narațiune in genere, chiar o relațiune curat istorică, une-ori roman, nici odată *basn*.

Deja in vechile tecturi basnă și poveste figurēză câte-odată alătore ca sinonimi, dar nu cu sensul de «conte», ci cu acela de «légende», «récit fabuleux», de exemplu la Urechia, Letop. I p. 96: «ca niște ómeni neaședăți și mai mult proști și necārturari, ce și ei au scris mai mult din basne și den povēști...» pasagiul pe care-l putem opune aceluia din A. Pann, Moș-Albu, I, 28:

Șcie povēști prea-frumōse, precum și basne, ghicitori;
D'aceia il' și tot chiamă fetele la ședētori...

Alăturāndu-se ambele pasage, se vede lāmurit marea deosebire intre sensul literar și intre acela poporan al sinonimilor *basn* și poveste. Cu sensul cel poporan ambele cuvinte figurēză la A. Odobescu, Scrieri II, p. 511: «treptele de jos ale națiunii, unde *basmele*, povēștile, cāntecele și svōnele au ținut loc pururea de crisōve domneșci și de pisanii ctitoreșci...»

Pentru a diferențiā cei doi sinonimi, cuvēntul poveste trebui luat, cum se și ia pānă la un punct in popor, cu ințelesul de ori-ce fel de narațiune, fie legendă, fie snōvă, fie anecdotă, fie »povestea vorbeii» după cum dișea fōrte nimerit Anton Pann, in cari nu ne intimpinā nimic miraculos séu supranatural, pe cānd *basn* este și remāne numai »conte bleu», numai »Mährchen», numai:

Și eu incālecai p'un găteji uscat,
Să fie *basmul* bāsmuit și 'n alt sat...

(Stăncescu, Basme, 164, 323.)

Astfel, de exemplu, »Păcală» nu este *basn*, ci numai o poveste, căci tōte păcăliturile lui sūnt fōrte fireșci, afară de singurul episod al fluerului celui magic, care inse este imprumutat dintr'un deosebit *basn*, cunoscut mai pretutindenea și publicat in versiunea germană sub titlul »Der Jude im Dorn» in colecțiunea fraților Grimm (v. *Păcală*.) In poveste element supranatural nu esistă de loc; in fabulă séu apolog elementul cel supranatural al vorbirii dobitōcelor este o simplă convențiune, o stravestire care nu inșelă pe nimeni, pe care nimeni n'o ie ad litteram, și care, de și născută din popor, totuș s'a făcut mai acasă in literatura cea cultă; numai in *basn* supranaturalul constitue un lement esențial.

După ce am deosebit *basmul* de fabulă și de poveste, să-l studiām acum in specie, rezervāndu-ne inse dreptul de a reveni la fabulă ca produs al *basmului*.

v. *Poveste*.

I. Fondul *basmului*.

In literatura poporană *basmul* ocupă intocmai acelaș loc ca romanul in literatura cea cultă, și de aceea

unii le cuprind pe amândouă sub aceeaș rubrică de «ficțiune», o caracteristică cu deseversire necorectă. *Basmul*, ca și romanul, reprezintă fiecare câte o realitate, realitate în totă puterea cuvântului, dar două realități foarte diferite, aproape antagoniste.

Litré (Dict. v. Conte) dice: «Il n'y a pas de différence fondamentale entre la conte et le roman; l'un et l'autre sont des narrations mensongères ou regardées comme telles. Tout ce qu'on peut dire, c'est que conte est le terme générique puisqu'il s'applique à toutes les narrations fictives, depuis les plus courtes jusqu'aux plus longues. Le roman ne se dit que de celles-ci. Un conte de trois pages ne s'appelera jamais un roman, tandis qu'un roman est, dans toute la rigueur du mot, un conte suffisamment long. La nouvelle ne se distingue pas non plus au fond du conte ou du roman. Dans l'usage ordinaire, c'est un roman de petite dimension dont le sujet est présenté comme nouveau ou peu ancien, ou avec des détails inconnus jusqu'ici...»

Sunt minunați filosofii așa numiți pozitivisti! Pentru densii în lumea intrăgă nu există nimic decât numai raportul între dimensiuni. Romanul e mai lung, nuvela e mai scurtă, *basmul* e și lung și scurt, câte-trele de o potrivă minciună, «narration mensongère», adică: minciună mai lungă, minciună mai scurtă, minciună mai așa séu așa, iată totă deosebirea cea marcanică.

Lăsând de o camdată la o parre *basmul*, să ne întrebăm: romanul și nuvela sunt ele minciuni? Un romancier adevărat, un Dickens, un Balzac, un Thackeray, nu face alt ceva în privința realității celei concrete decât ceea ce face algebra în privința aritmeticei, adică din ceea ce în realitate ne întimpină la fiecare pas ca figure séu evenimente deosebite, imprășciate, individuale, romancierul astrage tipuri de figure și tipuri de evenimente, pe cari le grupază apoi în tocmai după cum ele ar fi cu puțință de a se grupă dela sine-și în realitate. În loc de operațiunea aritmetică: $1+1, 1+2, 1+3 \dots$ romancierul ne dă: $A+B$. Oare $A+B$ să fie o minciună? Tot așa face și nuvelistul, tractând un episod acolo unde romancierul tractază o vastă totalitate. Când un romancier séu un nuvelist ne-ar da tipuri false și când le-ar grupă fals, numai atunci ar fi o minciună, dar atunci nimenea nu-i citeșce! O minciună nu pôte trăi. Nu va trăi filosofia pozitivistă, dar romanul și nuvela vor trăi, căci ele nu sânt minciuni: ele nu fac decât a reducee aritmetica fenomenelor la algebra tipurilor. Și decât *basmul* trăeșce și el, trăeșce de când e lumea, probă că reproduce și el o realitate.

(Va urmă.)

B. P. HAȘDEU.

Proverbe.

Cine se laudă mereu că nu minte, trebuie cređut numai pe jumătate. (Francez.)

*

De cel ce pôte petrece numai singur, să te fe-reșci. (Turcesc.)

*

Înainte de a te împrieteni cu un om, informéză-te de ce alți prieteni are. (Spaniol.)

*

La Crăciun se vede decât-i bună nuca.

*

Mai tare șgudue furtuna bradul cel înalt. (Italian)

A fost o luptă cruntă . . .

A fost o luptă cruntă, dar luptă inegală:
De-o parte sta Dreptatea cu brațul lănțuit,
De alta Ingâmfarea armată ca de fală
Cu ura ei de rassă ce simțul i-a orbit.

Dreptatea sfășiată luptat-a bărbăteșce,
Toți ómenii de bine cu drag o-au urmărit;
Dar decât turcul bate și tot el legieșce,
Ori cine vede 'ndată sfērșitul plămădit.

Voinicii luptei sfinte au fost striviți de-a rëndul
Și cruda nedreptate gândeșce c'a invins;
Dar iat' o altă cétă resare ca și gândul,
Luptacii pot să cađă, idea nu s'a stins.

Căci vie ori ce 'n lume, urgii grozav de dese;
Izbéscă, verse flacări toți demonii din iad;
Și câte temniți negre, pe tóte să le 'nșese,
Simțirea va străbate, ca dintre stânci un brad.

Nu pușci și baionete sânt lécul ce alină
O rană ce de vécuri dospeșce prin dureri;
Nu ele-s temelia ce ar puté să țină
Un templu al frăției, nu-s stélpzii unei țeri.

În mijlocul terórei, cu fruntea ridicată,
Simțirea dă nainte, stérnind în ómeni dor;
Căci pușca, baioneta, sfăramă ș-o armată,
Dar nu pot stînge dorul dreptății din popor.

IOSIF VULCAN.

Cum resplăteșce Dumnezeu.

Au fost odată doi frați, unul sărac și altul bogat.
Cel mai mare eră cel sărac și slugiá la cel bogat,
dar numai pe mâncare, léfá nu-i da nimic. —
Decă nu-ți place, dicea cel bogat, mergi și slu-
geșce la altul, că eu să șcii, că léfá n'am de un-
de-ți da.» Se duce săracul hărgat la un om și slu-
geșce pe-un purcel. Din purcelu acela, vindënd, cumpê-
rând, s'o prins la o păreche de boi ș-acum avea și el
cu ce se hráni.

Într'o ți îl chiamă frate-seu și-i dice să mérgă
cu el în chirie: — Unde nu voi puté eu cu boii mei,
vei pune și tu pe ai tei ș-om scápá.» Se prinde el a
merge pe drum, se anină cel mic de cel mare și s'a-
pucă la sfadă. — Hai la vornic, dice cel mic, să ne
facă dreptate, că eu cu dta așa nu es în capét; și
dec' a fi pe a dtale, îți dau o păreche de boi; dar de
a fi pe a mea, ai să-mi dai dta mie.

N'are ce face și se duce omul. Dar ist mic
apucă 'nainte și dă đece lei vornicului să ție cu densus
la judecată.

Când merge cel sărac și-i spune pricina, vornicul
îi spune: «că demult așa eră judecata: dreptatea eră a
celui mare, dar amu o eșit altfel, dreptatea e a ce-
lui mic.» Ș-o remas săracul fără de boi.

— Decă nu ești multămit, hai la alt vornic, dice
frate-seu. — Hai, dice cel sărac, că el tot gândiá c'a
scóte boii — da amu n'am pe ce me mai pune, că
n'am nimic așa de scump pe lângă mine. — Cum n'ai?
că dór ce ț-i mai scump decât vederile; te-i lăsá să-ți

scot un ochiu ori îi căpétă inapoi boii — decă gândești că ai dreptate? Da omul săracul, avea și prea avea dreptate, altfel nu s'ar fi lăsat el pân și la ochii scoși.

Se duc iar la vornic, se duce iar cel bogat inaintea și-i plătește să ție cu dēnsul și iar tot așa îi spune judecata, că inaintea dreptatea eră a celui mare, dar amu-i a celui mic. Remâne amu omul și fără un ochiu.

— Póte te ții și aici cu banat, îi dīce frate-seu, mai sūnt vornici in lume, hai și la alt vornic, să nu duci c'am vrut să te las fără boi; dar să șcii, că decă nu-i avé dreptate și aici, am să-ți scot și celalalt ochiul — Haide, dīse frate-seu, de amu mi-i tot atăta, ori cu un ochiu și fără boi, ori fără de amēndoi...

Se mai duc și 'n alt sat la alt vornic, dar tot cel mai mic, cu banul, o eșit cu dreptatea, și istalalt sărac o remas sărac de tóte. — De-amu dīse el, fratelui seu, dă-mi un băț, să am de ce me sprigină, să me duc in lume, că la femeie și la copșii, oghidnic și calic cum sūnt nu mai am la ce me duce, să le fiu spre ingreure. O luat frate-seu și i-o dat un băț — amu eră el, in cheful lui.

Se duce, se duce cel chior; simțește că s'o făcut nópte și cum s'o impededat in drum de un copac, gândind că póte-i o cruce de care sūnt adese ori la drumuri, o făcut o cruce și s'o aședat să se culce de de-subt. Da el nu dórme săracul, unde putea el dormi de durere, aude intr'o vreme de nópte niște paseri par că tare mari, fâlfâind din aripi pe sus și de-odată se cobóră in jos și se pun chiar pe copacul acela unde eră el, și numai ce aude că paserile acele incep a vorbi cu glas de om: — Ia spune-mi frate, ce-ai mai făcut ađi? dīce o pasere. — Eu am făcut — dīce alta — că un frate, a scos ochii frate-seu. — Și n'are léc? —

intrébă iar cealaltă pasere. — Ba ar avé dec' ar merge mâni diminétă pân la đori, să se spele cu rouă, ar căpétă vederile încă mai dehai de cum le-o avut. — Da tu ce-ai făcut? dīse cealaltă. — Eu am inchis plóia dela șapte sate, dīce el, ș-amu ómenii țipă de secetă. — Și nu póte nime da drumul la plóe? — De unde să póta, par că șciu ei ce să facă... decă ar șci cineva, să mérgă cineva la delu cel mare, să sape copacul acela, unde stă inchisă plóia — acolo la rădică este o petró și sub petró este strinsă tótă apa, cum ar urni petró, ar buhni apa că n'ar șci ómenii ce să se facă... — Șciți ceva fraților, — dīce a treia pasere — fata împēraturii mórel — Și nu póte nime să-i dee peste léc? — Dar cine-ar puté să-i dee dec' ar șci cineva

să mérgă la biserica cea părăsită și să scótă brósca cea ce șede acolo sub podele, și s'o tae 'n patru, s'o scalde pe față, atunci i-ar nimeri lécul, dar altfel nu. O mai stat o lecuță și iar le-o auđit omul cum s'o rădicat! O sburat.

El ș-o băgat bine in cap tóte cele ce-o auđit, și când o simțit că-i despre điuă, s'o sculat ș-o făcut cruce, o mers pân o dat intr'o poiénă ș-o prins a stringe cu amēdoue mânila la rouă și a se spélă. Mai întéiu i s'o părut că o lécă zărește, pe urmă mai tare, până ce o vėđut ca și când eră de 15 ani. — Îi bine, gândește omul, tot nu me lasă pe mine Ddeu; de-amu hai să pornesc să caut unde nu-i plóie. Și intrebând, intrebând, din sat in sat, o mers pân ce-o dat de locurile cele unde eră seceta. O mers la un vornic intr'un sat și i-o spus să che-

me pe vornicii cei din satele celelalte, ca să facă cu dēnșii tocmélă că el se prinde să le slobódă plóia și tocméla o remas ca să-i dea câte-o vacă de fiecare sat. El o luat cu dēnsu 7 ómeni cu hărlețe și trei cu topóre și s'o dus pe delu acela, o prubuluit pân ce o găsit copacu ș-o inceput a săpă — când o urnit petró, când o inceput a țisni de sub petró la apă, ómenii s'o spériat. O făcut el și tréba asta, ia și se pornește drept la împératu. Cum o ajuns, a trimes vorba pe-o slugă că el e doftorul cel mai bun pe lume și ce i-a da împératu să-i lecuiească fata? Impératu nu șciea ce să facă de bucurie, i-o făgăduit bopăție mare și mare boerie. O mers la biserica cea pustie, o găsit brósca, ș-o scaldat-o pe față și pân a doua đii s'o făcut sănătósă. Impératu i-o dat o hărtie la mână precum că-i dăruește tótă moșia cu satul din care-i el, i-o mai dat și 100 de lei și s'o dus.

Acasă dec' o ajuns: să-răcie, nevoe, copșii goi, flămândi, plängeau pe vatră

și tremurau ca vai de ei, mamă-sa torcea pe cuptor și plängea. Când l'o vėđut nu se incredea ochilor. — Cum ai venit, omule, că iaca ce-am auđit, că ț-o scos frate-teu ochii și ț-o luat boii... — Nu-i drept femeie, cine ț-o spus, minciună, nu crede; dór me veđi că-s cu ochi, da boii singur i-am vėndut, și încă pe bani; — mergi și cumpără la iști copșii de mâncare și ceva de imbrăcat, — dragii tatei — și i-o dat bani femeiei. — Femea o luat numai 50 de crițari ca să ma remăe și pe altă dată. — D'apoi tu ce-i cumpără numai cu atăția, na, ia-ți cât îți trebui, că eu bani mai am... O mers ea d'o cumpărat de mâncare și niște cămeșuici, i-o hrănit pe copșii, i-o imbrăcat. — Amu — dīce omul — ia pe cel mic in brață, că cialalți or veni singuri după noi, și hai cu mine, că mai mult n'avem să șe-

NUMAI O INGHİȚITURĂ.

dem aici. Da femeia săraca, apucă și ciubăru in spate, să aibă in ce spēlá cămeși, Atunci bărbatu-seu o inceput a rîde ș-o luat ciubăru și l'o aruncat.

S'o dus ei, drept la curte. Dar boerul se primblă prin cerdac. Omul se duce pân inaintea curții și se sue pe scări in sus — când o inceput boeru a răcni și a-l mărșui. — Cum indrăsnești, mojič ce ești, să vii așa busna pe scări la mine, nu poți așteptá? Omu n'o diș nimica, i-o dat numai hărtia să citescă. Când o citit boeru hărtia, o incremenit. — Vai de mine, dta ai fost tocmai la scaunu împărăției? cum se pôte una ca asta, inaintea împăratului? Me rog dtale, iértă-me și indu-ră-te de mine — ingădue-me o lécă și imprumută-mi macar trăsura cu caii să am cu ce me duce macar pân la tîrg. Omu i-o dat trăsura și boeru cu cucóna și familia iui s'o dus — iar el o remas cu femeia și cu co-pfii in locul boerului stăpânitor.

ș-amu? ... Și dau de el. Când o inceput să-l scarmene și să-l rupă, numai bucățele s'o ales din trupul lui. Așá resplătește Dumneđu.

(Auđită in Mihalcea.)

ELENA VORONCA.

oo

Marii literați și artiști, indată ce sînt decorați, sînt pe aprópe de sfêrsitul carierei lor.

Cine alérgă prea mult după aur, adese fuge de adevér.

Guvernul cel mai bun e acela care invétă pe popor să se guverneze pe sine însuș.

Cine invinge fără de primejdie, triumfă fără de glorie.

TREI ANGERAȘI.

Aude și frate-seu de mărirea ce-o dat peste frate-seu și se duce la dēnsu. — Ei frate, da la mare cinste ai ajuns; ia spune-mi și mie să șciu și eu cum ai făcut... Atunci el i-o spus tóte, după cum o fost, cu adevérat.

— Șcii ce, đice celalalt, decă îmi ești tu frate bun, ia și-mi scóte și mie ochii și me du și me lasă acolo unde te-am dus eu. — Ba eu frate, să me ferescă Dđu, đice istalalt, ochii nu ți i-oi scóte, că me tem de Dđu — Apoi lasă că s'o găsf altu cineva, și s'o dus la o vecină și i-o scos. — De-amu ia-me și me dul — L'o luat frate-seu de mână și l'o dus tocmai sub copacu cela unde fusese el și l'o lasat.

Peste nópte vin iar paserile. — Șcii ce, frate, đice una, noi atunci când am fost aici și am vorbit, pe semne că a fost cineva și ne-o auđit, că tóte, așa precum am spus, s'au întēplat. Hai ș-om căută, óre nu-i

Legenda părului galben.

Pe când sórele erá flăcău îi plăcea să umble după fete. Pe atunci tóte fetele aveau părul negru ca péna corbului.

Intr'o đi sórele își amestecase rađele lui cele galbene prin părul unei fete pentru ca să o privescă mai bine.

Și sórele, fermecat peste măsură de frumuseța fetei, când a fost să plece, a lasat câteva rađe in părul ei și s'a depártat in cer, privind in urmă.

Parēndu-i-se lui, că fata e mai frumoasă cu părul galben, s'a făcut că uită acele rađe, și de-atunci părul a remas cu o polială veșnică.

Și de-atunci, ori-ce fată bălană pörtă in părul ei, niște podóbe dela un amant pe care nu-l cunóșce.

D TELEOR.

Somnule, ți-am scris să vii
Să-mi adormi dorul din piept...
Și de-atunci te tot aștept
Somn, tu, mórtea celor vii.

Bêtrânețe, vin' tușind,
Vino, adu-mi iérna ta...
Voi să uit a cugetá,
Voi să mor încă trăind.

Mórte, tineră fecióră,
Vin să-ți dau din al meu sânge...
A trăi este a plânge,
Și trăind iată ce-am strîns:
Plâns și lacrimi și iar plâns.
Mórte, vin de me omóră.

Sunt sătul, sătul, sătul!
Visul eu mi l'am visat:
A fi vecinic înșelat...
— Cred că am visat destul.

DUILIU ZAMFIRESCU.

Bunica.

De Pierre Lotti.

Jvonna Moan, o Bretona bêtrână care trăește în cătunul Plonbazlanec, aprópe de Paimpol, și-a pierdut în mare bărbatul și feciorii. I-a mai ramas un nepot, Sylvestre Moan, tótă nădejdea și tótă dragostea ei. Sylvestre a fost luat în armată, imbarcat pe Circea și trimis în Tonkin. Rănit pe câmpul de rêsboiu, a murit pe vasul, ce-l aducea în Franța. Bêtrâna Jvonna nu șcie nici acum de astă nenorocire.

I.

Într'una din primele zile ale lui iunie, cum se întorcea acasă, niște vecine i-au spus că a căutat-o cineva dela Inscriptia maritimă.

Sigur că e ceva privitor la nepotul ei; dar asta n'a speriat-o de loc. În familiile «ómenilor de mare» omul de multe ori are daraveri la Inscriptie; prin urmare ea, care erá fată, sóță, mamă și bunică de marinar, de mult cunoșcea biuroul acesta, cam de vre-o 70 de ani. Sigur că o căută pentru delegația ei, ori pentru banii ce avea să-i ia dela Circea în temeiuл procurei pe care o avea.

Șciind cum trebuie să se infățizeze înaintea dlui comisar, s'a spêlat și s'a pieptenat, s'a îmbrăcat cu rochia ei cea mai frumoasă, a pus în cap o căiță albă, apoi a pornit la drum pe la ciasurile doue după prânđ.

Tropoind destul de repede și mărunt pe potecele depe malul mării, mergea la Paimpol, cam neliniștită când s'a gândit că au trecut doue luni, de când n'a primit scrisóre dela Sylvestre.

Vremea veselă din iunie zimbíá peste tot impregiurul ei. Pe înălțimele pietróse nu erau decât mărăcini cu flori galbene ca aurul; dar de cum treceai în părțile jóse adăpostite de vântul aspru al mării, găsiai îndată verdétă frumoasă nouă, gardurile de păducel inflořit, iérba înaltă și frumos mirositoare. Ea mai că nu vedea tóte astea, ea, așa de bêtrână, pe umerii căreia se grămădiseră anotimpurile fugitive, acum scurte ca zilele.

Impregiurul colibelor ce stau să cadă, cu zidurile

intunecate, erau trandafiri, garófe, micșunele, și până și pe coperișurile înalte de stof și de mușchiu, erau mii de floricele, ce atrăgeau cei dintâi fluturi albi.

Cu cât se apropiá la Paimpol, cu atât se simțíá mai neliniștită și-și iuțíá mersul. Iat-o ajunsă în orașul cenușiu, în străduțele de granit pe care cădea sórele, dând bună ziua altor bêtrâne, contimporanele ei, care stau la ferêstră. Intrigate că o vedeau, ele diceau:

— Unde se duce așa repede, în rochie de duminică, acum în zi de lucru?

Comisarul Inscriptiei nu nu erá la biurou. Un băet mic, fórte urít, scriitorul lui, sta la biurou. Fiind că se născuse prea pocit ca să se facă pescar, a fost dat la școlă și acuma își petrecea zilele aci pe scaun sgáriind la hârtie.

Când i-a spus bêtrâna de ce a venit, el s'a sculat cu un aer important, ca să scótá niște hârtii timbrate.

Erau multe. Ce va să dică asta? Certificate, hârtii de peceți, un livret de marinar îngálbenit de mare, tóte astea par că mirosiau a mort.

El le rënduíá dinaintea bêtrânei, care a început să tremure și să vedă turbure. Cunoscuse doue scriitori, pe care o vecină, frumoșa Gand, le scrisese pentru nepotul ei și care se întorseră din China la dl comisar, care i le-a dat înderét...

Băiatul citíá acumă cu glas doctoral:

«Moan, Jean-Mane-Sylvestre, înscris la Paimpol, folio 213, numărul matricol 2091, mort pe bordul lui Bien-Hoa, la 14...»

— Ce?... ce i s'a întâmplat, dragă domnule?...

— Decedat!... a decedat, a respuns băiatul.

— Dómne! Nici vorbă că băiatul nu erá reu la suflet. Decă spunea nenorocirea asta în chip așa de brutal, o făcea din nejudecatá și nepricepere. Și vedénd că ea nu pricepe vorba, el i-a esplicat în limba bretonă:

— Marw éol!... (a murit.)

— Marw éol!...

Ea a repetat vorbele după el, cu un behăit de bêtrânețe, după cum un biet ecou dogit ar repetá o frașă indiferentă.

Ghicise ea pe jumétate că-i murise nepotul, dar asta o făcea numai să tremure; acumă, când e sigură că a murit, par că nici nu o atinge. Mai întâi facultatea ei de a suferi se tocise binecu vârsta, mai cu sémă din iérna trecută. Durerea nu mai veniá așa numai decăt. Apoi ceva i se uluíá în cap și iat-o că confundá mórtea asta cu altele: atăția băeți pierdusel...

I-a trebuit ceva vreme ca să pricépă că acesta erá băiatul ei cel din urmă, așa de drag, acela pentru care se îndreptau tóte rugăciunile, care erá vieța ei tótă.

Și mai simțíá un fel de rușine să lase să i se vedă emoțiunea de față cu domnul acesta mititel, care o îngrozíá. Așá se vesteșce o mamă mare că i-a murit nepotul? Și sta în picioare dinaintea biuroului, tēpēnă, chinuind ciucurii dela șalul ei brun cu biete-le-i mâni slabe și sbârcite de spêlătorésă.

Și ce departe se simțíá de casa ei!... Dómnel Drumul ásta pe care trebuíá să-l facă, înainte de a ajunge în coliba ei invêlită cu stof, unde erá grăbită să ajungă ca fiarele rănite care se ascund în vizuinele lor, ca să móră!... Și pentru asta se siliá să nu se prea gândescă, încă să nu pricépă bine, infricoșată mai deosebire de un drum așa de lung.

I se dete un mandat, ca să se ducă să incaseze ca moștenitoare, treideci de franci, prinși din vânđarea lucrurilor lui Sylvestre, apoi scrisorile, certificatele și cutfa cu medalia militară; stîngace, a luat tóte astea, cu

degetele ei ce rămăneau deschise, le-a mutat dintr'o mână în alta, nenimerindu-și buzunarele ca să le pue.

II.

Din Paimpol a eșit într'un suflet, neuitându-se la nimeni, cu corpul puțin plecat ca omul ce stă să cadă, vâjiiindu-i urechile, — grăbindu-se, silindu-se peste puteri, ca o biătă mașină foarte veche, care ar fi fost remontată în grabă, pentru cea din urmă oră, fără să se ia sēma să nu-i strice arcurile.

Când a ajuns la al treilea kilometru, mergea de tot doită înainte, sleită de puteri; din când în când sabotul ei se lovia de câte o pētră, care-i da în cap o isbitură durerōsă.

Se grăbiă să ajungă mai curēnd acasă, de tēma să nu cadă în drum...

— Baba Yvonna-i bētal

Biēta bētrână căduse și copiii se țineau după ea. Căduse tocmai când intră în comuna Plonbazlanec, unde erau case multe de-a lungu drumului. Cu tōte acestea ea a avut puterea să se scōle și rețemată în băț își vedea de drum.

— Baba Yvonna-i bētal

Și copiii nerușinați i se vērau în ochi s'o vedă; tichia-i eră strîmbată pe cap.

Când a ajuns acasă și a închis ușa după ea, scōse un răcnet de desnădejde și se lāsă să cadă într'un colț cu capul de zid. Tichia îi căduse pe ochi; își svērlă jos tichia-i frumōsă, așă de cruțată altă dată. Cea din urmă rochie a ei de duminică îi eră murdărită și o șuviciōră de pēr, alb-galben, îi eșia de sub legătura capului complectând o desordine de femeie sāracă. Lāsă să-i atērne brațele, cu un plāns de copil; aprōpe nu mai putea să plāngă; bunicele prea bētrāne nu mai au lacrimi în ochii lor storși.

— Nepotul mi-e mort!...

Și se uită pe genuchi la scrisorile, hārtfile, medalia mortului.

Poesii populare.

Din comuna Sfînd, cott. Turda-Arieș.

Gare fată-i jucăușe,
Stringe gozul după ușe,
Când i vine drăguțu,
L'acope cu șurțu,
Când i vine-un peșitor,
Îl bagă după cuptor.

Mēi bādîță, pentru tine
N'o remas inimă 'n mine,
Puținică ce-o remas
Și aceea de dor o ars.

Pentru badea Vasilie,
Mi-am făcut drumu prin vie,
Da' pentru badea Iuănaș,
Nu l'aș face nici de-un paș.

Cărăușe printre fragi,
Făcută de ómeni dragi,
Pe când o fost la luat,
Părinții nu i-o lāsāt,

Ei o mers și s'o 'necat,
Intr'o fântānea rotundă,
Unde apa o fost afundă
Și de acolo i-o luat,
Și s'o dus și i-o 'necat
Și pe el în țințirim
Și pe ea din jos de drum,
Și din el o resărit
Un ruguț mândru 'nflorit,
Și din ea o resărit
O rugiță mândră plină,
Care-o țin fetele 'n mână,
Și rugu atāta s'o 'ntins,
Până ruja o-a cuprins,
Și ei în brațe s'o strîns.

Su călchiul cisme mele,
Șede dracu ș-o muiere
Și me 'nvēță-a face rele.
Da su potcōva cizmii,
Șede dracu cu puii
Și me 'nvēță a chiuf.

Marișcă petele lungi,
Bagă-me slugă la junci,
La cernut, la frământat,
La gură de sārutat.

Printre țeri printre-amēndoue,
Sunt doue poduțuri noue,
Pe unul badea viniă,
Pe altul mândra trecea,
De mână țindu-se,
Din gură muștrāndu-se :
— Bade, bādîșorul meu,
De te-ar bate Dđeu,
Te-ai jurat bade anume,
Că nu este om pe lume,
Pe noi să ne despreune,
Jurāmēntu l'ai călcat
Și pe mine m'ai lāsāt,
Plānge-oi și te-o blāstēmă,
Cu lacrimi ca iēdera,
Uscă-te-ai bade, uscă,
Ca frunța arinului!
Să-te ajungă bade ajungă,
O sarcină de junghiuri
Ș-o pāreche de friguri,
Să te ție bade, ție
Din culesul viilor
Până 'n ruptu buților,
Din culesul cānepii
Până 'n ruptu cămeșii.

Spune-mi bade de ți-s dragă,
Să-mi cumpēr nāframă nēgră ;
Ba, spune-mi de ți-s urită,
Să-mi iau una mohorită,
Mohorită din Brașeu,
Mēi bādîță 'n butu teu.

Lelișoră trup de flori,
Gura ta-i de serbători ;
Lelișoră 'naltă 'n stat,
Bună ești de sārutat.

Culese de.

VASILIU MICUȘAN.

SALON.

Sub salcâmi.

I.

Sub salcâmii înfloriți buzele lor fragede se întelnesc într'o dulce sărutare.

Braț sub braț, lipiți strâns unul de altul, cu aceeași bătaie de inimă, cu același gând, privirile lor adâncite una într'alta, se farmecă și-și transmit, prin scânteii scilpitore, tot focul dragostei de care sufletul lor e incins...

Și în nesimțire, perduți în ceresca beție a simțurilor, Susana și Titu calcă pe poteca înălbită de florile salcânilor, negrând nimic, trăind cu totul departe de pământ, într'o țară cunoscută numai de cei căzuți în mreja farmecătoare a iubirei.

Și păsărelele drăguțe, ciripind și sburând voioase brin salcâmi, scutură, ici și colo, florile primăveratice și îmbalsamate ale arborilor și florile, picurând ca néua, împodobesc, dându-i un farmec neprețuit, capul feciorelnic al Susanei...

Iar ea, în nevinovăția-i virginală, zîmbește cu drag la fiecare mângâiere a florilor și brațul ei strânge tot mai tare la sînu-i pe iubitul ei care tresare de fericire și beție sufletescă...

Și în aceeași clipă, cu același avânt, buzele lor tremurătoare se întelnesc, ochii li se închid, sufletele li se contopesc și tot mai mult lipiți unul de altul, se pierd în lumea fericirii, pe când pașii lor calcă în nesimțire, înmolindu-se în pătura florilor de salcâmi.

Și deșteptați din beția lor adomitoare, de sunetul unui clopot apropiat, ei se strâng cu mai mult foc, și pe când își iau remas bun într'o cerescă sărutare, își șoptesc cu patimă:

— În veci a ta!

— În veci al teul...

Vorbe dișe în fum, cari dispar la primul vânt al realității.

II.

Salcâmii s'au scuturat, primăvera a trecut, dar iubirea lor e tot primăveratică și înflăcărată ca și sufletele lor tinere și nesațioase de fericire...

Și, mereu-mereu, se întelnesc sub salcâmii lipsiți de flori, dar mângâioși cu umbra lor rătorită...

Și, mereu-mereu, în sărutări ametoitoare, ei schimbă aceleași vorbe, aceleași făgăduinți de dragoste și de fericire cerescă veșnică...

Și încet-încet véra dispăre... Și în urma ei vine tómnă cu dîlele ei posomorite, cu nopțile ei reci și întunecóse: cu acele dîle cari intristéză inima, cu acele nopți cari mahnesc sufletul!

Și cu cât vremea se schimbă, cu atât dragostea Susanei și al lui Titu pare că ia aceeași schimbare...

Întelnicirile lor sînt mai rare, sărutările și făgăduințele mai puține...

Aceiași foc și tinerețe din partea Susanei, aceeași desmierdătoare privire a ochilor ei scânteietori, aceeași fericire și îmbetare când strânge pe Titu la sînul ei ângeresc...

Nu tot așa e Titu!... Sărutările lui sînt reci și privirile i se pierd în zare, ori de câte ori drăgălașa Susana cată la el cu drag și îi șoptește vorbe de o dragoste veșnică.

Susana simte o durere mare, o suferință necunoscută, un chin grozav ce-i copleşesc inima și sufletul...

Și, la fiecare despărțire, pe când Titu se depărteză, ochii ei se umplu de lacrimi și un suspin adânc și dureros ese din pieptul ei împovărat de o greutate mare de care nu-ș pôte da séma...

III.

Tómnă a trecut... S'a dus și ea la rându-i, tîrînd în urma ei dîlele viscolóse ale ernei...

Viscolos e și sufletul sêrmanei Susana, în care viscolesc mahniri și suferințe neinduplecate.

Susana, mica Susana, nenorocită de copiliță, crescută pe mâni streine, ne iubită de nimeni, se incređuse din tótă inima aceluia care li șoptise întéia vorbă de iubire, care o strînsese pentru întéiaș dată cu drag la piept jurându-i o dragoste nesfêrșită...

Și nesfêrșită cređuse și ea acea fericire cerescă pe care o gustase atunci când, braț sub braț, lipiți unul de altul, cu aceeași bătaie de inimă, cu același gând, cu privirile adâncite una într'alta, buzele li se împreunau într'o dulce sărutare, pe când pașii lor șovăitori se inomoliau în pătura florilor de salcâmi care le învéluiu poteca.

Dar acéstă fericire dispăruse odată cu florile de salcâm, odată cu dîlele zimbitórté de primăveră...

Fericirea ei fusese un vis, un vis trecător ca vieța omenescă...

Și acum, desnădejdea, lacrimile și suferința erau unicele ei tovarășe, singurele ei povețuitoare în nenorocirea-i fără sémén...

Titu, iubitul sufletului ei, nu se mai vedea, nu se mai auđia nimic de el...

Mii de întrebări străbăteau mintea Susanei și la întrebările ei același respuns avea!

— M'a lăsat!... S'a săturat de mine!...

Și lacrimile o podidiau și chinul ei eră cumplit și desnădejdea ce o înlănțuía eră îngrozitoare...

IV.

Intr'o dî află, ce mintea ei nu vrea să pricépă, că Titu se însoră, că Titu se logodește chiar în séra aceleiași dîle.

Cum?... Eră dar adevérat?... Titu o înșelase? O lăsase?... Își uitase făgăduințele și jurămintele lui de iubire veșnică?...

Se putea óre atâta cruđime din partea aceluia în care se incređuse orbește și căruia i se dase cu o nevinovăție feciorescă?

Nu, nu putea crede într'o nenorocire așa de grozavă!... Nu, Titu nu putea făptui o cruđime așa de neomenescă...

Sêrmana Susana uită în desnădejdea ei, că eră săracă și părăsită de tótă lumea!... Uită că Titu eră bogat și avea părinți cari îl indemnau și-l povățuiau pe tótă dîua să ia o fată demnă de... bogăția și trépta lor.

Uită tóte acestea, se uită chiar pe ea, căci mintea i se rătăciă și n'avea decăt o singură țintă, aceea de a vedé, cu propriii ei ochi, decă nenorocirea ei eră așa de mare pe cât o aflase...

V.

Séra, într'un salon lucos și splendid luminat, se severșește logodna lui Titu.

Logodnica e uimitore de frumusețe și tinerețe, Titu inse par că nu vede și nu ia în seamă grațiile atrăgătoare ale viitorei lui neveste...

Un nor intunecat îi posomorește fruntea și mintea lui e departe de acel locaș în care fericirea și bucuria strălucește pe toate chipurile...

În loc de bucurie simte mâhnire, în loc de fericire durere, căci în inchipuirea lui i se arată chipul intristat al dragălașei Susana pe care el l'a desmierdat de atâtea ori cu sărutările lui infocate...

Și pe când ochii tuturor sânt ațintiți pe cei doi logodnici cărora li se schimbă inelele, o femeie, cu ochii seci, cu părul despletit, cu mintea răpită, intră ca o nălucă în salon, străbate mulțimea incremenită, care se dă la o parte, și ajunge în fața logodnicilor.

Ací, după ce se uită ca o nebună la cei doi tineri, zăpăciți din fața ei, scóte un hohot nervos și cu repeziciunea unui fulger își implântă în sân un cuțit tăios care-i pătunde carnea...

Susana, care se incredințase de nenorocirea ei grozavă, cădú scáldată în sânge în brațele lui Titu care o primí cu un țipet desnáđăduit...

VI.

E primăveră...

Braț sub braț, lipiți strâns unul de altul, cu aceeași bătaie de inimă, cu același gând, Susana și Titu, acum căsătoriți și pe deplin fericiți, calcă pe poteca inaltă și îmbalsămată de florile salcânilor, pe când buzele lor se întînesc într'o sărutare dulce, binecuvântată de cer și de ómenil...

MARION.

Ilustrațiunile din nr. acesta.

Ex-impărătésa Eugenia. Una din femeile, care în istoria universală a avut un rol de mare însemnătate. Viéța ei este o parte din istoria Franței, la al cărei tron s'a urcat prin un deosebit noroc și de unde s'a prăbușit jos iarăș prin o extraordinară nenorocire. Ea a gustat culmea fericirii, a fost puternică și adorată; iar astăđi, după ce a pierdut totul, este o umbră a trecutului care își jeleşce gloria pierdută. Ea trăeșce acuma aproape de Cap-Martin, retrasă și ducend o viéță cât se póte de simplă.

Numai o inghițitură! Lucrul e greu și căldura mare. Căfele nu mai pot de sete. Trimit dar băiatul s'aducă vr'o doué halbe de bere. Inse și șágărțul móre de sete. Parale n'are, ce să facă dar? Trage câte o inghițitură din améndoue. Décă va lipsí, va spune căfelelor, că berarul n'a măsurat bine. Inse póte că nici n'or cunóșce că a beut și el. Nu-i mult o inghițitură.

Trei Ángerási. Trei fețițe dragălașe, care se iubesc din tótă inima. La olaltă se jócă de-ascunsele, pitulându-se de după perdele, de unde își scot capetele strigând incántător: «Aice-s!» Ilustrațiunea e copiată după tabloul lui Fry Crover, care a reprezentat prin acésta una din cele mai plăcute scene și jocuri copilăreșci, ce respiră un aer vesel și plin de prospéțe.

LITERATURĂ și ARTE.

O gelosie posthumă. Dilele trecute primirăm din București o broșură, care conține novela intitulată «Hedwige» de Gil. Novela tratéză un subiect din Polonia. Conteles Cazimir Zamoyzky s'a insurat cu frumósa Hedwige, cu care a trăit câțiva ani fórté fericit; dar ea s'a bolnăvit și a murit. Ceea ce o munciá mai mult în ultimele-i momente, nu erá atát frica de mórte, cât mai ales o gelosie posthumă; gândul că iubitul ei se va insurá din nou. Inzedar Cazimir, nebun de durere, de milă i jurá pe Sfánta Madonnă, că niciodată nu se va gândi la o nouă insurátore; inzedar, căci reculegéndu-și puterile ea i șopti: «Cazimir, scumpul meu Cazimir, să șcii că în diua când te vei cunună, voi părăsi umedul meu locaș și te voi urmări până 'n camera nupțială și te voi blástémá pe tine și pe noua ta soție, pe rápitórea odihnei mele morméntale.» Ea murí și părinții lui îl trimiseră să facă o mare călétorie prin lume, ca să uite durerea sfășietóre. Până când el călétoria, părinții aduseră în casă pe o nepótă a lor, în speranța că ea va aduce o notă mai veselă în lungul și durerosul lor doliu. Evelina erá aproape de aceeaș vêrstă cu Hedwige, blondă ca și dênșă și de un caracter melancolic. Betrânii nu întárdiară a recunóșce în Evelina calitáți sufletești neprețuite și idea unei căsătorii cu Cazimir deschise noi orizonturi în inimile lor, cari vedeau că în lipsa de copii familia li se va stíngé. Rentorcéndu-se Cazimir, ei îi comunicară dorința lor, dar el refusá, în urmă apoi le spuse secretul. Atunci părinții se adresară la arhiepiscopul Cracoviei, care reuși a convinge pe Cazimir, că el are datorii de implinit cătră patrie, cătră societate, cătră familia sa și că prin urmare nu-i este permis a se isolá, a se anihilá fără folos pentru nimeni, în durerea egoistă. Cardinalul terminá făgăduind absolutiunea Papei, pentru deslegarea juráméntului făcut în niște momente așa de dureróse. Cazimir se invoí și se cunună cu Evelina, fără inse d'a puté uitá pe *cealaltă* și fără să inceteze d'a se gândi la amenințarea Hedwigei în ciasul morții. După cununie, conform obiceiului familiar, mirii cinau singuri. Ocupând loc la mésză, el se ingrozí, căci în fața lui erá un mare portret al Hedwigei, pe care servitorii uitaseră a-l ridicá. Acum un curent magnetic se stabili între portret și Cazimir. I se părea că mórta incrunță sprincenile și că din ochii ei aruncă priviri fulgerátore asupra nevinovatei Eveline. I se părú chiar că aude vocea și că-l chiamă pe nume. Delirul, nebunia cuprindeau pe Cazimir, scrie autorul după care copiam aceste rënduri. Voind a goní din nainte-i aceste vedenii, se sculá, umplú doué cupe cu vinul spumegátor. De odată ușa se deschise și în pragul ușei se arátă Hedwige în rochia-i albă de mirésă, cu cununa de flori de portocali pe cap și cu pèru-i de mătásă despletit și resfirat pe umeri încadrând figura ei mórtă. Un țipét de gróză eși din améndoue pepturile; Cazimir, într'un acces de nebunie delirantă, luá un revolver și trase asupra fantomei. Sgomotul detunătorei atrase tótă familia în apartamentul de sus. Ací găsiră cadavrul Evelinei, scáldat în sânge, iar Cazimir nebun, stríngéa în mână revolverul încă fumegând.» Acest subiect dramatic este lucrat cu multă forță. În câteva pagini autorul ne presentă o istorie, care putea să fie tratată într'un roman. Figura lui Cazimir este ținută psihologicéșce fórté bine. Limba e ușóră, simplă și curată. O lucrare vrednică de cetit.

Premiile Academiei Române. Pentru sesiunea generală din 1897 se anunță urmátórele concursuri:

Marele premiu Năsturel-Herescu, din seria B, în suma de 12.000 lei, unei cărți scrisă în limba română, cu conținut de ori ce natură, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 ianuarie 1893 până la 31 decembrie 1896; premiul statului Lazăr, de 5.000 lei, celei mai bune lucrări în limba română asupra următorului subiect: «Studiul vinurilor din România din punctul de vedere economic și al compozițiunii lor chimice». Pentru sesiunea din 1898 se anunță premiul statului Eliade-Radulescu, de 5000 lei, celei mai bune lucrări scrisă în limba română asupra următorului subiect: «Considerațiuni istorice și geografice asupra Basarabiei înainte de 1812, cu deosebită privire asupra Hotinului, regiunii centrale și Bugiagulului.» Pentru sesiunea din 1899 se publică premiul Alesandru Bodescu, de 1500 lei, pentru lucrarea următorului subiect: «Cercetări istorice asupra orașelor Chilia și Cetatea-Albă;» premiul statului Lazăr, de 5000 lei, pentru tratarea subiectului: «Studiul hidrografic complet al unuia din rurile Jiul, Oltul, Argeșul, Ialomița și Siretul.» Iar în sesiunea din 1900 se va da premiul Hagi-Vasile, de 5000 lei, unei cărți scrisă în limba română și publicată în timpul dela 1 ianuarie 1894 până la 31 decembrie 1899, al cărei cuprins va fi: «Istoria comericiului la Români, séu starea actuală a comericiului în România, séu studiu asupra legislațiunii comerciale în statul român, séu ori ce alte subiecte privitoare la comericiul român.»

Reviste. *Buletinul Societății de științe fizice*, (fizica, chimia și mineralogia) din București a apărut și pentru lunile ianuarie și februarie, sub direcțiunea dlui dr. C. Istrati, secretarul societății. Acest numer se ocupă mai cu semnă de activitatea științifică a marelui chimist francez Béchamp. — *Tinerimea* se numește o nouă revistă, care a apărut la București, ocupându-se numai de cauza națională; va eși odată pe săptămână.

TEATRU ȘI MUSICĂ

Dșora Bârsescu a vrut să se omōră! Cetim în diarele străine, că eminenta artistă dșora Agatha Bârsescu, mai pe urmă angajată la teatrul Raymond din Viena, în apropiere de Kahlenberg a sărit în Dunăre, inse a fost mântuită. Se dize, că artista în timpul din urmă a devinit foarte agitată și mai de multe ori a avut atacuri de nervi, din cauza că direcțiunea nu-i prea da roluri să jōce. Adevărul pozitiv inse încă nu se șcie. Őre n'ar fi potrivit, ca direcțiunea Teatrului Național din București să useze de acēstă supărare a artistei și să-i propună un angajament pentru acel teatru?

Reprezentăție teatrală în Arad. Tinerimea me-seriașă română din Arad arangēză, sub conducerea învătătorului Nicolae Ștefu, luni a doua dī de Rusalii, 18 iunie n., în sala păduriței orașului o reprezentăție teatrală împreunată cu petrecere de joc, la care invită, pentru comitetul arangiator, președintele dl Petru Truța. Se va reprezenta întâia-ōră piesa: «Sărăcie lucie», comedie populară cu cântece într'un act de Iosif Vulcan. Persōnele: Sivu Iernilă, epitrop, dl Ieroteiu Moțu; Veselina, fata lui, dșora Rosa Cuzman; Ioța, cărăuș, dl Nicolae Haiduc; Trăilă, fciior holteiu, dl Radu Ursulescu; Viliga, nebunul satului, dl Mihai Bila; Sanda, țigancă vrăjitoare, dșora Florița Stoian; O nevastă, dșora Emilia Oprean; Altă nevastă, dșora Maria Lucaci; A treia nevastă, dșora Rosa Popovici; O fată, dșora Florița German; Altă fată, dșora Cristina Roman; Un fciior, dl George Popovici; Alt fciior, dl Ioan Zelecutean. Neveste,

fete, fciiori, copīi, popor. Scena se petrece în Banat. După reprezentație va urmă dans; în paușă 12 tineri vor jucă jocurile naționale «Călușerul» și «Bătuta» sub conducerea vătavului Iustin Olariu.

Societatea academică «Academia ortodoxă», din Cernăuți va aranjă în Sucēva în dīua patronului țerii (2/14 iunie a. c.) un concert cu următorul program: 1, «Imn cătră preacurata feciōră» cuvintele de Grozescu, musica de I. Vorobchievici. 2, «Marșul cântăreților» cuv. și musica de C. Porumbescu. 3, «De ce nu-mi vii?» cuv. de M. Eminescu, musica de I. Vorobchievici. 4, «Cântec de lume» cuv. de V. Alecsandri, musica de I. Vorobchievici. 5, «Mōrtea lui Mihai Vitēzul» cuv. de D. Bolintineanu, musica de I. Vidu. 6, «Stefan Vodă și codrul» cuv. de V. Alecsandri, musica de I. Vorobchievici. 7, «Corăbiēscă» cuv. și musica de V. Vasilescu și 8, «Ciasul reu» cuv. de V. Alecsandri, musica de I. Vorobchievici.

Teatru de veră în București. Vineri, 3/15 iunie, va avē loc în grădina Stavri (Liedertafel), o mare reprezentațiune extraordinară, dată în folosul Ligei culturale, cu binevoitorul concurs al artiștilor Teatrului Național. Se vor reprezenta piesele «Mincinosul» și «Frantuzitele» comedii. La sfēșit dna Vermont-Ventura și dnii Gh. Al. Cărjă, V. I. Leonescu și Al. Mateescu vor recită poesi patriotice.

BISERICĂ ȘI ȘCOLĂ.

Șciri bisericești și școlare. Mitropolitul-primat al României în vinerea trecută a serbat aniversarea de un an dela urcarea sa în scaunul de arhipăstor; serbarea s'a început prin un Te-Deum la mitropolte, după care a urmat un prând strălucit. — *Colecta pentru gimnaziul din Blaș* a produs pân' acuma un rezultat destul de frumos, căci s'au adunat 17.641 fl. 65 cr.; colecta se continuă.

Fundațiunea Gozdu a ajuns a fi primul și cel mai de frunte aședământ cultural românesc în Ungaria. Din Analele fundațiunii aflăm, că averea fundațiunii cu finea anului 1892, a fost 1.336.960 fl. 46 cr. Preliminarul pentru anul 1894 ne prezintă următorul tablou: Percepiende: a) ordinarie fl. 80.148 06, b) extraordinarie fl. 1000, la olaltă fl. 81.148 06. Erogande: a) ordinarie fl. 22.050 26, b) extraordinarie fl 100, la olaltă fl. 22.150 26, prin urmare va rămânē un rest disponibil de fl. 58.997 80, din care în sensul testamentului $\frac{2}{3}$ părți în suma de fl. 39.831 87 sânt a se capitalisă, iar $\frac{1}{3}$ parte în suma de fl. 19.665 93 sânt a se distribuī ca stipendii pe anul scol. 1893/94. Luând act de acest progres foarte imbu-curător, ne aducem aminte de vorbele fericitului Gozdu, pe care le spunea societății române care se adună în grădina lui: «Gozdu după mōrte va inviă». În adevēr, a inviat și memoria lui va fi vecinică.

Universitarii români din Cluș sânt urmăriți pentru ținuta lor în timpul duratei procesului Memorandului și pentru redactarea apelurilor «Cătră Poporul Român» și a «Manifestului junimei Academice Române». La 30 și 31 maiu 42 de studenți români dela universitatea de acolo au fost citați înaintea recortului universității; interogatoriu a ținut tōtă dīua, tinerii s'au declarat solidari și au primit respunđabilitatea. Aflăm la incheierea foi nōstre, că senatul universitar în ședința sa dela 4 iunie, a decis următoarele: 1, Subscrierea indicelor din semestrul II an. 1893/94 se ține în suspenso; 2, Nu se dă nimērii nici absolutor, nici

testimoniu de frecventare; 3, Nu se admit nici la examen fundamental, nici la examen de stat, nici la rigoroase, nici la colloquie; 4 In fine chitanțe nu se vidi-méză de către decanul — pentru cei 42 de studenți universitari.

Studenții români din Sibiu dela gimnasiul de stat începând dela cl. III sânt trași in cercetare disciplinară, pentru că dimpreună cu părinții și rudele lor au fost de față in «Sala Societății» cu ocasiunea sosirii dela Cluș a condamnaților in procesul Memorandumului.

Societatea de cultură macedo-română. Dumineca trecută, dimineața la 8 ore, multă lume s'a adunat in grădina Cismegiu; eră societatea de cultură macedo-română. De acolo toți s'au dus in biserica mitropoliei, unde In. Pr. Ssa mitropolitul primat al României a sfințit drapelul societății. La miédăși s'a dat apoi un banchet și o serbare in grădina «Puțu cu apă rece».

Congres general studențesc. Studenții universitari din București, intrunindu-se la 26 maiu n., au hotărît intre altele să se convóce tóte asociațiunile studențesci din Europa intr'un congres general, la București, spre a discutá cauza națională română.

Adunare invetătorească. La Seliște lângă Sibiu in 7/19 iunie se va ține adunarea generală a Reuniunii invetătorilor români gr. or. din despărțemântul Seliște, sub presiulul dlui dr. Nicolae Maier, secretar dl Aron Gogonea. Invetătorii Ieronim Masdun și Petru Goga vor ține prelegeri practice.

CE ENOU?

Hymen. Dl Ioan Bianu, bibliotecar al Academiei Române și profesor la liceul Sf. Sava din București, joi la 26 maiu (7 iunie) ș-a serbat cununia cu dșóra Alesandrina Băicoianu, fiica dlui Nicolae Băicoianu, colonel in armata română la București. — Dl Paul Rozvan, inginer in Arad, marți la 5 iunie n. s'a cununat cu dșóra Minerva Herbay in Arad. — Dl Flaviu Șterca Șuluțiu, administrator al dominiului Vidraseu, la 27 maiu n. s'a cununat in Blaș cu dșóra Silvia Maria Hossu, fiica dlui Iosif Hossu, director al gimnasiului de acolo. — Dl dr. Petru Span, profesor seminarial in Sibiu, la 2 iunie s'a logodit cu dșóra Elena Popescu, fiica repositului Ioan Popescu, fost profesor și autor didactic bine cunoscut. — Dl Corneliu Teaha, teolog gr. c. din diecesa Lugoșului, la 18 iunie n. se va cununá cu dșóra Maria St. Buibaș, fiica dlui D. Buibaș, notar comunal in Jezvin, comitatul Timișorii.

Știri personale. Regele României s'a intors joi din Brusela la București. — Dl Roberto Fava, diarist italian, care a reprezentat presa italiană la procesul Memorandumului, rentorcându-se in patrie, a mers întieiu la București, unde pretotindenea a fost primit cu multă căldură. — Dl Ioan Russu Șirianul, indeplinindu-și pedépsa, s'a intors in sêptemâna trecută la Sibiu. — Dl dr. I. T. Mera, stabilit la băile Carlsbad, după o absență de câteva luni, s'a rentors acolo.

Meetingul din București ținut in duminica trecută a fost fórte mare. Mulțimea s'a adunat la 12 ore din și in grădina Cismegiu, de acolo cortegiul s'a dus la șosea cu 160 de drapele. Balcónele erau drapate de covóre și inzestrate cu tricolori naționale. Manifestanții purtau cocarde și damele din ferești îi acoperiau cu o plóie de flori. Meetingul a fost deschis de dl V. A. Urechia, după care dl St. Sihleanu a cetit un apel către

tóte țerile Europei, care a fost semnat de toți. Apoi s'au declamat poesii și meetingul s'a incheiat in ordine.

Manifestația studenților din Iași. Duminecă séra studenții in număr mare cu musica și torțe au făcut o manifestație entusiastă la consulatul francez și german. Consulul german a pronunțat un discurs pentru rege și toți români. Culmea entusiasmului acestei manifestațiuni a fost momentul in care studenții și manifestații furé intimpinați pe strada Carol de un grup numeros de muncitori italieni, cari clădesc liceul și universitatea. Strigătele de «trăescă România, trăescă Italia», uralele nesfêrșite, repetate de mii de glasuri și din adâncul inimei, umplură vezduhul. Manifestanții s'au despărțit in liniște și fără a trece pe la consulatul Austro-Ungar.

Procese noue. Dreptatea, noul diar politic, apărut la anul nou in Timișóra, are deodată trei procese de presă, pe care i le-a intentat procurorul din Seghedin. — **Vulturul** din Oradea-mare la 13 iunie n. va avé al doilea proces de presă, la curtea cu jurați din Oradea-mare. Intr'un alt proces al «Vulturului» Curia a aprobat judecata tablei regești, care a condamnat pe redactorul respundător dl Iustin Ardelean la 70 fl. amendă, eventual la 7 zile de inchisóre, pentru că in colónele sale a publicat scrieri politice, de și nu are cautiune. (Precum n'are nici o fóie umoristică maghiară. Red.)

Impératul Germaniei in România. Impératul Vilhelm al Germaniei va sosi pe la 10 séu 15 ale lunei august in România, pe la Predeal, unde va fi primit de regele și regina, principele Ferdinand și princesa Maria, ducele și ducesa de Saxa-Coburgh-Gotha cu principesele Beatrice și Alesandrina, care se vor aflá pe timpul acela in România. Impératul va descinde la Castelul Peleş, unde va sta trei séu patru zile, in care timp se vor face numeroase serbători, luând parte și la o mare vênătóre de urși in munți. Impératul, insoțit de regele și de principele Ferdinand, vor merge apoi la Tecuci, unde vor asistá la mánevrele trupelor celor patru corpuri de armată; in urmă vor visitá și fortificațiile Focșani-Namálósa. Se dice, că decă timpul va permite, impératul va visitá și capitala București, precum și forturile din giurul ei.

Petreceri de véră. Notarii din cercul Seliștei lângă Sibiu au anunțat pe joi la 7 iunie n. o petrecere de dans in pădurea Bercul roșu. — **Reuniunea pompierilor din Reșinari** a anunțat maiialul seu asemenea pe 7 iunie n.; la cas de timp nefavorabil, pe 6/18 l. c.

O voce din Făgăraș. In congregațiunea comitatensă a Făgărașului, comitele suprem Bausnern a surprins lumea cu propunerea, ca congregațiunea să inainteze parlamentului o adresă, rugându-l ca și in Ardeal să se introducă censul și legea electorală din Ungaria. Propunerea din partea românilor a fost intimpinată cu bucurie prin dl avocat Nic. Găroi; asemenea au salutată-o și sașii, precum și maghiarii, deci s'a primit unanim. Totodată s'a decis ca adresa să se trimită și la celelalte comitate, precum și la orașe, ca s'o spriginéscă și ele.

Tulburările din Oradea-mare, făcute in véra trecută, vor avé epilogul lor inaintea tribunalului de aici. După cercetările ordonate, procuratura a ridicat acusă in contra a 42 de indiviși; tribunalul a pus sub acusă pe 34. Dintre aceștia Bertsey György și Sas Ede sânt incriminați pe temeiul §§-lor 171 și 172 alinea a doua și § 176 al codicelui penal. Acușatii ceialți și anume Fehér Dezsó, Halász Lajos, Réger József, Ledig N. Vilmos, Szük István, Fülöp János, Fráter

Gyula, Pap László. Feder Samu, Schneider János etc. pe temeiul §-lui 176. La pertractarea finală sînt citați vr'o 100 de martori; inse pertractarea nu se va pute ține mai degrabă decăt la tómnă séu chiar la iérnă, căci in contra punerii sub acasă vor apelá atát inculpații, cât și procuratura.

Crisa ministerială. Conte Kluen-Héderváry, însărcinat de Maj. Sa a compune noul cabinet, neizbutind, Monarcul a însărcinat cu compunerea aceuia iarăș pe fostul prim-ministru Wekerle.

Necrológe. *Timoteiu Achimescu*, major c. și reg. in pensiune, un bun român, a incetat in viață la Căcova, lângă Oravița, in 2 iunie. — *Ioan Duma*, notar cercual in Perșani, a murit la 26 maiu n., in etate de 40 ani.

OGLINDA LUMEI.

Cronică mică. *La Paris* s'a înființat o Ligă in favorul cauzei române; președinte al Ligei s'a proclamat fostul ministru Jules Simon. Liga va publicá broșure și articoli prin diarele și revistele cele mai de frunte. — *Francmazonii francezi* din loja Ierusalimul scotic, Orientul Parisului, au trimis Marei Loje Naționale Române, din incidentul procesului dela Cluș, o depeșă, prin care se exprimă căldurose simpatii și încurajare in lupta de susțin Românilor. — *In parlamentul Italiei* deputatul Imbriani a prezentat un proiect de rezoluțiune semnat de 162 de deputați, prin care dieta exprimă simpatii adânci pentru poporul român. — *Crisa ministerială in Bulgaria* s'a terminat; noul cabinet s'a compus sub președința lui Stoiloff, fost șef de cabinet ai prințului Alexandru și fost ministru al justiției. Causa căderii lui Stambulov a fost, că Rusia n'a vrut să recunoscă pe principele Ferdinand, până când Stambulov va fi in fruntea guvernului. — *Di Al. Leroy-Beaulieu*, profesor la șcôla de științe politice din Paris și publicist de mare valóre, a adresat dlui Ion Grădișteanu o scrisóre, care incepe cu vorbele: «Aveți dreptate să me socotiți printre amicii Românilor». Apoi se ocupă mai pe larg de procesul Memorandului și spune că ungurii sînt pe o cale greșită.

O copilă cu «Legiunea de onóre». Di Carnot, președintele Republicei franceze, a acordat crucea legiunii de onóre unei fetițe de șcece ani. Tinera legionară e americană; se numește Jeanne Carey și locuiește la părinții ei, la Muckford. Iată actul care a decis pe președintele Republicei franceze ca să acorde această distincțiune: Acum câteva luni, Jeanna Carey, mergea lângă linia ferată care duce la Chicago și observă că mai multe traverse erau rupte. Un tren erá să vie peste câteva momente. Indată ce zări acel tren, fata se desbracă de fusta ei, de flanelă roșie, și se pușe pe șinele călei ferate, scuturând fusta ca un semnal de alarmă. Mașinistul o zări și oprí locomotiva. Trenul erá plin de călători ducându-se la esopșiția din Chicago, intre cari câteva sute de francezi. Aceștia, întorcându-se in Franța, raportară faptul dlui Carnot care recompensă pe mica Carey dându-i decorația bravorilor.

O resbunare curiosă. Loie Fuller, vestita dănuțitoare serpentină, studiá in șilele trecute un nou dans, pe care voiá să-l represinte pe scena Strand-Theatrului din Londra. Ea inse nu erá de loc mulțumită cu orchestra și intr'o și a strigat cătră musicanții: — Ve rog

să veniți la orele 6, încă odată, la probă.» Musicanții au respuns că trebuie să se ducă acasă să mănânce și cum vremea e întârziată nu mai pot veni la o nouă probă, înainte de începerea reprezentațiunei. — Dar decă v'ăș invitá eu la mész? întrebá Fuller. Propunere asta a fost primită in unanimitate. Prândul a fost strălucit și fórté animat. — Acuma — strigá Fuller — la probe. Proba incepú, dar a mers așa de reu, încât dănuțitóre se resti supérată. — Sînteți niște dobitóce; despre asta ve pot da și in scris. Musicanții s'au simțit fórté ofensați și cu toții s'au hotărít să-și resbune. Când Miss Fuller a pășit pe scenă, unde erá intunec, căci așa erá partea întéiu a dansului, musicanții au dat imediat drum gazului astfel că un val mare de lumină s'a revérșat pe scenă. In acel moment, musicanții incepurá să cante, dar ce cante? unul suflá un marș, altul o polcă, altul bătea fără rost din tobă și tingiri. In sférșit erá un amestec de urlete, de schiolăituri, un șgomot asurđitor. Miss Fuller rémase incremenită. Publicul a inceput să fluere și să huiduiescă și resbunătorii musicanți erau cât p'aci să fie sfășiați. Din fericiire, in clipa aceea Miss Fuller incepú să jóce — fără musică întéiu, dar incetul cu incetul întéiu un musicant, apoi al doilea, al treilea, etc. se apucară să cante, ca și in alte seri. Urmarea acestui scandal a fost că in diua următoare a fost angajată la acel teatru o altă orchestră.

Calindarul săptămânei.

Duminea SS. Părinți, Ev. dela Ioan c. 17, gl. 6, a inv. 10.			
Diua șept.	Calindarul vechiu	Călınd. nou	Sórele.
Duminea	29 Mart. Teodosia	10 Margareta	4 2 7 56
Luni	30 Păr. Isachie	11 Barnaba	4 2 7 57
Mărți	31 Păr. Eremia	12 Basilides	4 2 7 57
Mercuri	1 Mart. Iustin	13 Ant. de Pad.	4 2 7 57
Joi	2 Păr. Nicifor	14 Antonia	4 2 7 58
Vineri	3 Mart. Lucian	15 Vit	4 2 7 58
Sâmbătă	4 Păr. Mitrofan	16 Iustina	4 2 7 59

Proprietar, redactor respunđător și editor:

IOSIF VULCAN.

Băile dela Buziaș.

Sesonul s'a deschis la 13 maiu. Aceste băi sé-mենă cu sursele oțelóse dela Spaa, Pymont, Schwalbach și Pyrawarth. Buziaș are escelente *băi feruginóse și oțelóse* calde și reci, *minerale și de mlăștina, scâlđi de notat.*

Stabiliment de cură de apă rece și masage

cură de beut

fórté priincióșă pentru *lipsa de sânge, catare cronice de stomac și de intestine*, pentru *bóle de rerunchi și pėtră, anomalii secsuale, sterilitate, nervositate, scrofulă, reumatism, podagra și mğraine etc.*

Sesonul maiu—octombre.

Băile Busiaș, stația calei ferate la Timișóra séu Lugoș. Omnibuse la gară. Prospecte la cerere gratuit.

(3—6)

Diracțiã »băilor Busiaș.»